անելով, որովհետև ապրուստի ուրիշ ազբիւր չունեն.... Իսկ Թիֆլիսի պէս մեծ քաղաքում առելի հեշտ է գտնել մասնաւոր դասերը, քան թէ Ռուսաստանի պէս փոքրիկ քաղաքում:

Մենք անդամ ճանաչում էինք ուսանողներին թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում, որոնք ապրում էին դասատուութեամբ տների մէջ, գրագրութեամբ մեծագիների մէջ, թղթեր արտագրելով և այլն.... Այդ բոլորը աւելի հեշտ է մեծ քաղաքում, քան թէ փոքր քաղաքում:

Ուրիշ կէտ էլ կայ, որի վրա անհրաժեշտ է ուշադրութիւն դարձնել Ուսանող երիտասարդութեանը չէ կարելի արգելել իր օրվայ պարապմունքները վերջացնելուց յետոյ, անցնել ժամանակ ընկերութեան, ընտանիքների մէջ, կամ զուարճանալ, ուրախ, բայց ազնիւ կերպով անցնել երեկոն: Մեծ քաղաքում միշտ հնար կայ ընտիր ընտանիքներում, թատրոնում, ուսումնական կամ մի այլ մտաւորապէս զարգացնող մի ընկերութեան մէջ անցնել ժամանակը, այն ինչ փոքրիկ քաղաքում, որ զուրկ է ընկերական, հասարակական կեանքից, օրվայ ծանր պարապմունքներից հանդստանալու կարօտ ուսանող երիտասարդութեանը մնում է միայն մի բան, —այն է քէֆի, արբեցողութեան, անկարգ կեանքի դիմել:

Առաջ մենք լսում էինք այնպիսի դատողութիւններ, որ Թիֆլիսը, գաւառական քաղաք լինելով դեռ ևս անպատրաստ է հասնելու սահմանական քաղաք լինելու, իսկ այժմ, երբ խնդիր է յարուցված Ընդրկովկասում մի համալսարան հիմնելու, մարդիկ են գտնվում, որոնք առաջարկում են համալսարան հիմնել ոչ թէ Ընդրկովկասի միակ մեծ, իր յարմարութիւններով մայրաքաղաքին քիչ թէ շատ նման քաղաքում, այլ մի անհայտ գաւառական, կեանքի և ուսման համար ամեն յարմարութիւններից զուրկ քաղաքում:

Զարմանալի է ինչպէս մենք ամեն բանի մէջ անպաշտպան ենք մարվում:

Դեռ մենք Ռուսաստանը առաջուան ենք համարել մայրեկ մինչև անգամ երկաթուղու գծի յարմարութիւնը, խլել ենք նրանից այդ իրաւունքը, այդպիսով մեռցրել ենք այդ քաղաքի մէջ առևտրական, հասարակական, ընկերական, մտաւոր կեանքի վերջին նշոյլը,—իսկ այժմ յանկարծ նոյն Ռուսաստանին ուզում ենք շնորհել մի համալսարան:

Միթէ «Голосъ» լրագրի պատուելի աշխատակցի կարծիքով հասմսարանը կարող է աջողվել միայն հասարակական, ընկերական, առևտրական, ուսումնական կեանքից զուրկ մի տեղում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ խնդրում են յայտնել հետևեալը. «Ադաջիպա կիրակի, ամսի 27-ին, Վարդավառի տօնին, Կէսօրի հայոց Ս. Կարապետ եկեղեցու տօնախմբութիւնն է, որ կը կատարվի մեծ հանդիսով.»

—

Գազախ գաւառից մեզ գրում են, որ ԱՍՏԱՆԲԵԳԼՈՒ գիւղի բնակիչ Մալխասովը, որ նշանաւոր աւազակապետ է ամբողջ գաւառում, ունի իր համար փոքրիկ խումբ, որի աւազակութիւնները ամենքին անհանգստացնում են: Այդ աւազակները գողանում են գիւղացիներից մի գոմէշ, եզ, կամ ձի և յետոյ իրանք յայտնվում են տիրոջը պահանջելով 10 կամ 20 ռուբլ, իբրև թէ իրանք գտել են այդ կենդանիները և խլել են գողերից: Բայց այս օրերս այդ աւազակները սկսեցին աւելի էլ սարսափելի բաներ գործել. նրանք հանում են գերեզմաններից մեռելների մարմինները և կախում են նրանց ծառերի վրա: Վնասութիւնը տրվել ըսկված է.

—

ԳՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են որ այդտեղ անտառները չարիք են սկսել, այնպէս որ մարդը չէ կարողանում հանգիստ անցնել իր ցերեկվայ ժամերը: Ցորենի գինը և այլ տրմտեաց գները բարձր են, քանի որ հունձը սկսվել է: Այժմ ցորենի գինը 80 կոպէկ է պուդը և շուտով, երևի, ընկնելու է գարձեալ մինչև 40 և 30 կոպէկ:

—

Մեր թղթակիցը ԳՈՒԲԱՅԻՑ գրում է մեզ որ այժմ միայն կայ այդ քաղաքում ստորագրութիւն հաւաքել յօգուտ կ. Պօլսի «Ավարտեան» կամ միացած ընկերութեան. Նուիրատուութեան արդիւնքը կուղարկվի «Մշակի» խմբագրութեանը.

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք Ջ. Գրիգորեանցի «Լուսաւորչի գրաքանչիւրը» հրատարակած «Լուսաւորչի ազգարարութեան» դասագրքի երկրորդ մասը, հեղինակութիւն Դ. Սիմի տեսանցի. Տպված է Թիֆլիսում, Ցոլմանեան Մարարիրոսեանի տպարանում, ներկայ 1880 թվին.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ

—

Լոնդոնի լրագրերի մէջ տպված է Հնդկաստանի փոխարքայի հետևեալ հեռագիրը:

Կաբուլից հաղորդում են, որ Արգուրբախման շուտով կը Հանի Զարիկարու Կարուլից ուղարկած պատգամաւորութիւնը հանդիպեց նրան յուլիսի 14-ին: Պատգամաւորները ցոյց ունեն, որ զորքը շուտով կը վերջանայ և որ Կոխիստանի մէջ ապտամբ ավիզանների գօրքեր չը կան: Կաբուլի շրջանները մ բոլորը հանգիստ է: Հասատատեղեկութիւններ են ստացված, որ Էյիբուխանի գլխաւոր ոյժերը Գիրիշկից հեռու չեն:

սումնական ժողովին, իսկ տեսուչները թիմական վերատեսուչներին.

Այսպիսով, ըստ մեր դատման, մեր ուսումնարանների երկրորդ գլխաւոր հիմքն էլ, այն է ուսումնական մասը, հիմնվին կերպով կազմակերպված կը լինի: Ուրեմն տնտես-ուսումնական ժողովը ուսումնարանաց երկու էական կէտերը, այն է տնտեսականը և ուսումնականը, վերոգրեալի համաձայն կազմակերպելուց վերջը, մեր ուսումնարանների, ուսուցչաց և ուսանողաց տարատամ ու անխախանձելի գրութիւնները քանի մի ժամանակից յետոյ, Հանձնակ կարող ենք ասել, կը վերանորոգվեն: Իսկ ուրիշ կերպ փրկել մեր ուսումնարանները, թողնելով մեկ կողմ ընտիր ուսումնական ընդհանուր ժողովը, մեր կարծիքով, երբէք չենք կարող: Եւ որովհետև կենտրոնական տնտես-ուսումնական ժողովի անդամները պէտք է լինեն մեր ազգի ամենամաքուռ և փորձառու տնտես-մանկավարժները, ուրեմն այս տեսակ անձերից կազմված կենտրոնական ժողովը միայն կարող պիտի լինի վերանորոգել մեր ուսումնարանների երկու էական հիմունքը: Եւ մինչև որ չը լինի յիշեալ վերանորոգութիւնը, մեզանում երբէք չենք կարող հետևողական ծաղկել ոչ երկրագործութիւնը ընդհանրապէս, ոչ արհեստները, ոչ վաճառականութիւնը և ոչ էլ հոգեորականաց դասակարգը: Կրնում ենք, որ արտաքոյ տնտես-ուսումնական ժողովի, մենք ոչ երբէք կարող ենք փրկել մեր ուսումնարանները, ուրեմն և փրկել մեր ազգը, փրկել մեր ազգի պատմական ուղղութիւնը:

Ընդհանուր ազգայ պատմութիւնը ունի իր մէջ շատ օրինակներ, որոնցից երևում է պարզ կերպով, թէ ինչպէս շատ ազգեր իրանց Նշանակութիւնը, անուանները և մինչև անգամ գոյութիւնները կորցրել են, երբ նոքա հետզհետէ թուլացած են երկրագործութեան, արհեստագործութեան և վաճառականութեան մէջ: Ուրեմն ամենայն ազգ իր գոյութիւնը կարող է այն ժամանակ ապահով համարել, երբ նա դիչէր ցերեկ անդադար մարդկային կենաց ընդհանուր ասպարէզի մէջ մտաւորապէս զարգանալով, ձիգ է թափում յառաջդիմելով երկրագործութեան, արհեստագործութեան և վաճառականութեան ընդարձակ ասպարէզների մէջ.

Այս ամենից վերջը հրատարակում ենք մեր ընդհանուր ազգի Հայրապետին և մեր ազգի ընդհանուր չարերի վրա լուրջ կերպով մտածող անձանց ուշադրութիւնը ազգային մահու և կենաց խնդրի ուսումնարանական ընդհանուր վերանորոգութեան հարցի վրա, որի կատարումը գլխաւորապէս կախում ունի Նորին Վեհափառութիւնից և փորձառու ու հմուտ տնտեսագէտներից և մանկավարժներից.

Որովհետև, մեր կարծիքով, տնտես-ուսումնական ժողովի ձեռք մտան կարող է լինել ուսանողական ընդհանուր վերանորոգութիւնը, ուստի աւելորդ չի լինի նոյն տնտես-ուսումնական ժողովի կազմակերպութեան մի տեսակ ուղղութիւնը այստեղ և եթէ առաջարկել ընթերցողաց, որ հետևեալն է.

1.

Ռուսաստանի մեր եօթը թիմական վիճակաւոր առաջնորդներից իւրաքանչիւրը, իր թեմի կողմանէ, ընտրում է երեք փորձառու և հմուտ մանկավարժներ: Ապա, քանի մէկ հոգի, եօթը թեմի կողմանէ հաւաքվում են Թիֆլիս, ուր միասին գումարվելով կազմում են ընդհանրական ժողով նախագահութեամբ վրատանի և խնդրի վիճակաւոր առաջնորդի, և այդ ժողովում բոլոր թեմական վերատեսուչներն և հայ թերթերի խմբագիրներն ունեն միայն խորհրդական ձայն.

3.

Ցնտեսա—ուսումնական ժողովը առնում է իր անդրադարձական իրաւասութեան ներքոյ ներկայումս եղած և ապագայում բացուելիք բոլոր ազգային, հոգեոր երկսեռ ուսումնարանների չարժական և անդրադարձական մասերի ընդհանուր կանոնաւորելը.

4.

Ցնտեսա—ուսումնական ժողովի գործունէութեան մէկական տեղը պէտք է լինի Թիֆլիս քաղաքը.

5.

Ցնտեսա—ուսումնական ժողովը իր անդամների մէջից ընտրում է բազմութեամբ ձայների մի գանձապահ և մի քարտուղար Ապա պարապիլը է միշտ պաշտօնները վարելը գոնէ մի տարի ժամանակաւ.

6.

Ցնտեսա—ուսումնական ժողովը կը գումարվի, բայի ելեկդեցական և պտղական տօն օրերից, ամենայն օր իսկ երկու տարին անգամ տնտեսա—ուսումնական ժողովը պարտական է գումարել մի ընդհանուր ժողով, ուր պէտք է մասնակցեն, բացի թիմական վերատեսուչներից ու հայ թերթերի խմբագիրներից նաև բոլոր մեր ուսումնարանների տեսուչները: Ընդհանուր ժողովի նստերի ժամանակ բոլոր վերոգրեալ մասնակից եղող անձինքներն ունեն վճռական ձայն: Դպիրապետը, ինչպէս տնտեսա-ուսումնական ժողովի նստերի ժամանակ, նոյնպէս և ընդհանուր ժողովի նստերի ժամանակ մնում է նոյնը, եթէ բացակայ չէ. ի հակառակ դէպք բազմութեամբ ձայների ընտրվում է ժամանակաւոր փոխ-նախագահ.

7.

Ցնտեսա-ուսումնական ժողովը պարտական է իւրաքանչիւր տարի տալ մանրամասն հաշիվ վճռական կամ ոգիներին առանձին կերպով և ազգին, հայ լրագիրների միջոցաւ, առանձին կերպով.

8.

Ցնտեսա-ուսումնական ժողովը պարտական է բնակել բազմութեամբ ձայների իր անդամներից երեքին, որոնք երկու տարվայ ընթացքում պէտք է այցելեն բոլոր մեր ուսումնարանները և յետոյ մանրամասն հաշիվ տան հանդերձ իրանց նկատողութիւնները տնտես-ուսումնական ժողովին, որը իր կողմից պարտական է հայ լրագրաց միջոցաւ յայտնել ազգին ի գիտութիւն.

9.

Ցնտեսա-ուսումնական ժողովը պարտական է կազմել ուսումնարանների համար պրոգրամներ, գնել իսիտ կերպով նոցա մէջ ընդունված գաղափարները և սրանցից աւելի լաւերը ընտրելուց վերջը, սկսել նոքերի կազմելը: Ապա տնտեսա-ուսումնական ժողովի վաերաբաման, ոչ մի գասագիրք չը պէտք է ընդունվի որ և իցէ ուսումնարանի մէջ.

10.

Ցնտեսա-ուսումնական ժողովը հաստատում է և արձակում թիմական վերատեսուչներին, հոգաբարձուներին, տեսուչներին և ուսուցիչներին.

11.

Ցնտեսա-ուսումնական ժողովը պէտք է ունենայ իր կնիքը այս ձևակագրով «Կնիք հայոց տնտես-ուսումնական ժողովի».

12.

Ցնտեսա-ուսումնական ժողովի անդամների պաշտօնավարութեան հինգ տարին լրանալուց վեց ամիս առաջ, նոյն եօթը թեմի վիճակաւոր առաջնորդները ընտրում են երեք երեք անձինք, որոնք գումարվելով Թիֆլիսում, կազմում են ընդարձակ ժողով և ընտրում են եօթը նոր անդամներ, որոնց առաջարկում են թ հաստատութիւն վեհափառ Կաթողիկոսին. Հին անդամները վերընտրելի են.

—

Մենք հաւատացած ենք, որ ազգային ուսումնարանական խնդրը հարցով մտածում չաղերը զբաղված և հետաքրքրված են. ուստի մեզ չատ ցանկալի կը լիներ նոցա կարծիքներն էլ յօգուտ նոյն հարցի լսել կամ կարդալ, ինչպէս որ «Մշակի» այս տարվայ № № 5, 6, 7, 8 և 10 պատասխանում կարդալ «Որոգրամմայի խնդիր» վերնագրով մեծ. պ. Գրիգոր Նիկողոսեանի յօդուածը, որը գլխաւորապէս մեզ գրգռեց վաղուցվայ մեր մասնագրութիւնը յաստեղեալ, յայտնելով մեր բոլոր գիտելիքը հայոց ուսումնարանների կազմակերպութեան մասին. վասն որոյ պարտք ենք համարում մեր խորին համակրութիւնը և շնորհակալութիւնը հրապարակապէս յայտնել մեծ. պ. Գրիգորսեանի, մանաւանդ «Մշակի» յարգելի խմբագրին, որը այդ հարցը յարուցեց առաջինը, խօսելով նրա վրա դեռ 1879 թուականի համարներում.

Ներ